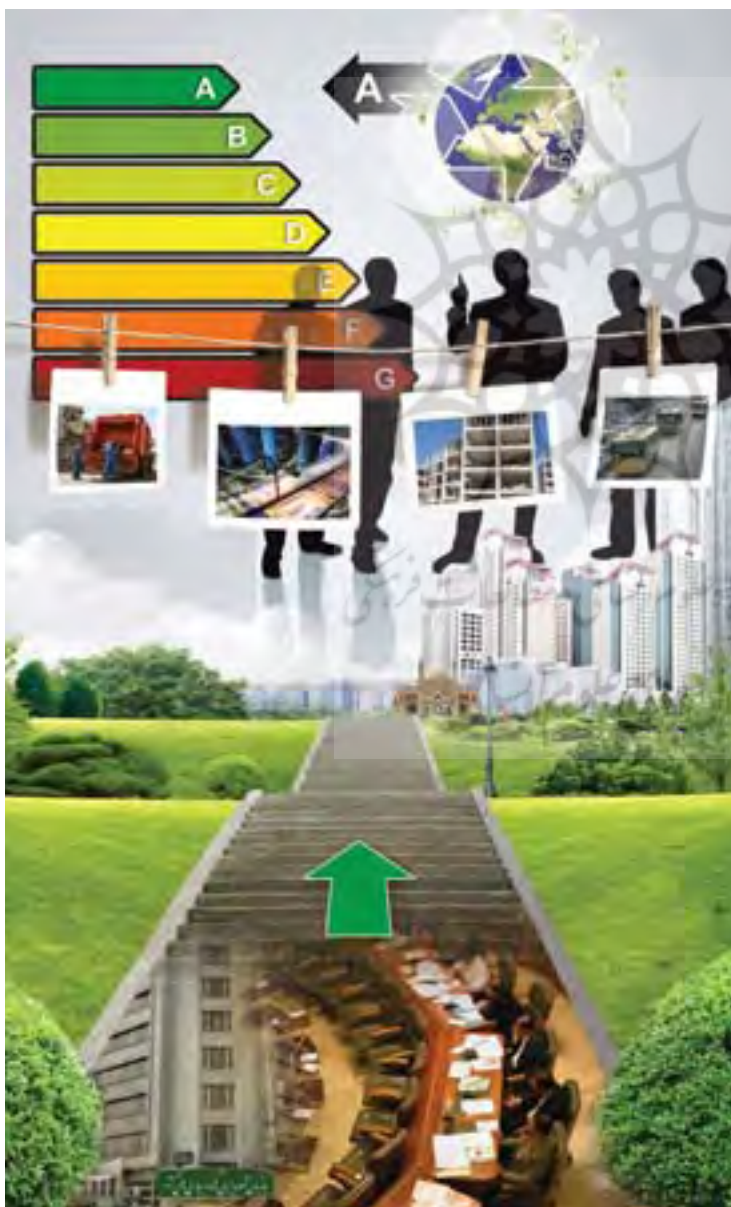

اصلاح الگوی مصرف گام مهم توسعه

باعنایت به بیانات و تاکیدات حکیمانه رهبر فرزانه انقلاب اسلامی در پیام نوروزی ایشان و نامگذاری امسال به نام سال اصلاح الگوی مصرف برخورد واجب دیدیم که این شماره را به صورت ویژه به محور اصلاح الگوی مصرف و چگونگی انجام این مهم در امور شهری اختصاص دهیم بهمین منظور بر آن شدیم که نظر چند تن از صاحبان فکر و اندیشه، مدیران و اساتید امور شهری را جویا شویم. اما از آنجا که تهیه این نشریه همزمان با تعطیلات نوروز بود. عملاً امکان برگزاری میز گرد برایمان مقدور نبود. به همین دلیل اینبار خبرنگاران ماهنامه به سراغ این عزیزان رفته سوالات خود را مطرح کرده و پاسخهای لازم را دریافت نموده و با در نظر گرفتن موضوع واحد این مصاحبهها آنها را گرد هم آورده و اکنون به عنوان گزارش اصلی ماهنامه به نظر خوانندگان محترم ماهنامه می‌سانیم.

نوروزیا شما پیام نوروزی مقام معظم رهبری را شنیدید؟
صارمی: بله... ما هر سال در لحظه سال تحویل بیانات رهبر معظم انقلاب را گوش می‌دهیم... چون من معتقدم کلام آغازین ایشان در اولین دقیقه‌های سال نو، تا حدود زیادی تکلیف سرنوشت آن سال را مشخص می‌کند.

نوروزیا امسال از سوی مقام معظم رهبری سال اصلاح الگوی مصرف نامگذاری شد... فکر می‌کنید این دستور مهم را چطور می‌توان در شهرداری‌ها کاربردی کرد؟

صارمی: اولاً که مطالبی که مقام معظم رهبری برای امسال عنوان فرمودند بسیار دقیق و موقعیت‌شناسانه بود... چرا که به هر حال در بحث اقتصاد دنیا مسایلی نمود یافته که ریشه در روش‌ها و معیارهای مصرف دارد و از همین مبانی که ایشان فرمودند سرچشمه می‌گیرد. این که مقام معظم رهبری فرمودند از اصراف جلوگیری شود به این معنی است که ساختار مصرف و ساختار الگوی مصرف به گونه‌ای ساماندهی شود که هزینه‌ها و سرمایه‌های کشور هرز نرود. در مجموعه شهرداری‌ها به دلیل اینکه خودشان درآمد کسب

دکتر صارمی
شهردار کرمانشاه

می‌کنند و خودشان هزینه می‌کنند شاید یکی از جاهایی است که ما متأسفانه اسراف زیادی مشاهده می‌کنیم. از بخش‌های ستادی بخش‌های اداری، نیروهایی که کمتر مرتبط به مجموعه هستند، هزینه اضافه در پروژه‌های عمرانی و... اینها مسائلی است که می‌توانیم با نظارت بر آنها تا حدود زیادی این دستور مهم رهبر انقلاب را جامه عمل بپوشانیم.

تجربیا یعنی شما معتقدید که شهرداری‌ها الان مستعد اعمال این دستور مهم هستند و باید مقدمات صرفه‌جویی را فراهم کرد؟
صارمی: من فکر می‌کنم اصلاً نباید از بیانات مقام معظم رهبری واژه صرفه‌جویی را برداشت کنیم... بلکه ما باید این بحث را راهی برای جلوگیری از اسراف در نظر بگیریم. یعنی مطلبی که رهبر انقلاب فرمودند در واقع راهی به سوی پیشرفت بود نه جلوگیری... ما امسال با همین مبانی که ایشان فرمودند بودجه جاری شهرداری را بستیم... البته با کمی اصلاحات که بخش‌های مربوط به سال گذشته بود؛ چون از قبل هم مشخص بود که ممکن است با توجه به این مسائلی که در اقتصاد جهانی رخ داده است، رهبر فرزانه انقلاب تدابیر ویژه‌ای را بیندیشند. از طرفی در نماز عید فطر سال گذشته هم این مسئله را متذکر شده بودند و فرموده بودند که ما ملت مصرفی هستیم و اسراف در کارمان زیاد است.

تجربیا و این مسئله در شهرداری چطور نمود می‌یابد؟
صارمی: همانطور که می‌دانید هر ساله بودجه شهرداری‌ها و بودجه جاری کمی افزایش پیدا می‌کند، مثلاً حقوق دست‌مزد خدمات اداری کاغذ، جوهر و همه خریدها به‌طور معمول بین ۱۵ تا ۳۰ افزایش پیدا می‌کند. امسال نه تنها بودجه جاری شهر ما این افزایش را نداشت، بلکه ۳ درصد هم کاهش داشت... این را در خیلی از مسائل می‌شود به‌عنوان الگویی برای کشور مورد استفاده قرار داد. مثلاً ما هیچ هزینه تلفن همراهی دیگر در شهرداری پرداخت نمی‌کنیم؛ هزینه‌های مکالمات تلفن‌های همراه به اعضا واگذار شد و مبالغش اخذ شد. یا به‌طور مثال خودروهایی که در سیستم شهرداری به‌طور متوسط ۸۰۰ هزار تومان هزینه داشتند، این هزینه الان به یک چهارم کاهش پیدا کرده. خیلی مسائل دیگر هم وجود دارد که برای اصلاح در نحوه بهره‌برداری و مصرف مورد نظر ما بوده و هست. حتی در پروژه‌های عمرانی هم باید این نگاه اعمال شود. اصولاً ما هیچ وقت به نوع استفاده از بودجه‌ای که در اختیارمان است دقت نمی‌کنیم و همین مسئله زمینه‌ساز اتفاقات ناخوشایند بعدی است. بدیهی است که اسراف در خیلی جاها رخ می‌دهد که از دیدها پنهان است. با این دستوری که مقام معظم رهبری ابلاغ فرمودند ما ملزم شدیم که این مخفی‌گاه‌های اسراف را کشف کنیم. از این رو الان باید دنبال این باشیم که دستور رهبر انقلاب را به‌گونه‌ای در ساختار شهرداری نهادینه کنیم؛ چون شهرداری به لحاظ عمرانی یا به لحاظ بودجه‌ای یکی از مهم‌ترین جاهایی است که در کشور بودجه زیادی را به خودش اختصاص می‌دهد. باید به‌هر نحوی که شده از اتلاف بودجه جلوگیری کنیم... چراکه وقتی هزینه‌های این کشور از بین برود کل کشور

آسیب می‌بیند. از این رو ما در شهرداری کرمانشاه یک گروه ۶ نفره‌ای متشکل از افراد مسلط گرد هم آوردیم برای این که بتوانیم بیشترین حجم اصلاحات را در مصرف اعمال کنیم. کمیته عملیات اجرایی بودجه وظیفه دارند بر بخش‌هایی که بودجه دریافت می‌کنند نظارت کنند. اینکه چه هزینه‌هایی دارد می‌شود و چطور می‌توانیم از حجم آنها کم کنیم. به اعتقاد من حتی اگر شهرداری‌ها زیاد هم تلاش نکنند می‌توانند ۲۰ درصد کاهش هزینه داشته باشند. حال اگر این کاهش ۲۰ درصدی در هر شهر را جمع بزنیم، به عدد بسیار بسیار مهمی خواهیم رسید.

تجربیا پیام امسال مقام معظم رهبری درباره اصلاح الگوی مصرف بسیار فراگیر است. یعنی از هر منظری که نگاه کنیم می‌بینیم شامل هر چیزی می‌شود. اما یکی از مهمترین مسائلی که باید در این زمینه مورد توجه قرار داد مسئله زمان است. شما برای صرفه‌جویی در وقت مردم و کارکنان سازمان شهرداری کرمانشاه برنامه‌ای دارید؟

صارمی: ببینید... از سال قبل سازمان شهرداری‌ها چند شهر را به‌عنوان شهر پایلوت شهرداری الکترونیک قرار داد. ما هم در این مورد تلاش‌های زیادی داشتیم و سعی کردیم در مباحث مختلف به این آرمان جامه عمل بپوشانیم. برای جلوگیری از سفرهای زائد برنامه‌هایی داشتیم... مثلاً مشخص کردیم که مردم برای اخذ فلان پروانه یا مجوز، چند بار باید به شهرداری مراجعه کنند...

تجربیا فکری هم برای کاهش امضاهای اضافه هم کردید؟
صارمی: بله... وقتی افراد می‌آیند و در تنگنای اداری گیر می‌کنند انرژی و زمان زیادی هدر می‌رود که این هم خود به نوعی اسراف است. خوشبختانه کشور ما به لحاظ توسعه فیر نوری و زیرساخت‌های مخابراتی رشد خوبی داشته و اگر ما بتوانیم بحث شهرداری الکترونیک را اجرایی کنیم هم سرعت کارمان بالا می‌رود، هم دقت کارمان... و هم اینکه هزینه‌ها مان کاهش پیدا می‌کند، لذا ما از پارسال با سازمان فناوری اطلاعات آستان قدس رضوی یک قراردادی بستیم و الان در بحث شهرداری الکترونیک کرمانشاه کارهایی در دست اقدام است. حدود ۱۵ میلیارد تومان سرمایه‌گذاری مطلق به خودشان است و بخشی از آن را هم خودمان می‌توانیم بپردازیم تا به عنوان یک الگوی خوب در کشور بتوانیم روش‌های نوینی را برای اصلاح الگوی مصرف

وقتی هزینه‌های این کشور از بین برود
کل کشور آسیب می‌بیند.

ارائه دهیم. جالب است بدانید که الان در شهرداری کرمانشاه دیگر کاغذ وجود ندارد. یعنی تمام ارسال و مراسلات اداری به‌صورت

سیستمی انجام می‌شود. شهرداری کرمانشاه ۱۴ سازمان و ۶ منطقه دارد، الان دنبال این هستیم که مراداتمان با استانداری را به گونه‌ای نرم‌افزاری کنیم که حتی ارسال و مراسلاتمان به شهر و استانداری نیازی به تردد افراد نداشته باشد. اتفاقا بحث صرفه‌جویی در زمان مصادیق زیادی دارد که اگر شهرداری الکترونیک محقق شود، بسیاری از هزینه‌های ما خود به‌خود کاهش پیدا می‌کند.

بحث صرفه‌جویی در زمان مصادیق زیادی دارد که اگر شهرداری الکترونیک محقق شود، بسیاری از هزینه‌های ما خود به‌خود کاهش پیدا می‌کند.

نورجیرا: اگر بخواهیم درصد بندی کنیم، الان چند درصد از کارهای شهرداری کرمانشاه به صورت اینترنتی انجام می‌شود؟
صارمی: الان ارسال و مراسلات اداری به طور کامل به صورت الکترونیکی و بدون رفت و آمد انجام می‌شود.

نورجیرا: کارهای مردم و ارباب‌رجوع‌ها چه طور؟
صارمی: در این مورد هنوز نتوانستیم به نتیجه‌ای برسیم. چون اینکه مردم بتوانند در خانه‌شان و از طریق اینترنت، مراحل صدور پروانه یا مجوز را پیش ببرند بحث بسیار گسترده‌ای است و سیستم پیشرفته‌ای را می‌طلبد. اما به‌ر حال این کارها در دستور کارمان هست... انشالله... ما تا شهریور ماه یکی از شهرهای موفق در این زمینه خواهیم بود.

نورجیرا: به لحاظ موقعیت جغرافیایی، کرمانشاه چه پتانسیل‌هایی دارد؟

صارمی: کرمانشاه جزو ۹ کلانشهر کشور است و همانطور که استحضار دارید مرکزیت غرب کشور با کرمانشاه است. اگر اتفاقی در کرمانشاه بیفتد طبیعتا روی شهرهای همجوارش و ۳۳ شهر خودش اثر می‌گذارد. چون استان‌هایی مانند ایلام، کردستان یا لرستان شاخص‌های خوبی ندارند، طبیعتا اقداماتی که توی کرمانشاه انجام می‌شود روی این استان‌ها هم اثر می‌گذارد.

نورجیرا: منظور من از این سوال بیشتر در مورد بحث صرفه‌جویی بود که حالا چه پتانسیل‌هایی دارد که بتواند برای خودش درآمدزایی کند یا اینکه بتواند از انرژی‌های بومی خود بهره‌برداری کند...

صارمی: ببینید... شهرداری‌ها عمدتا درآمدشان براساس مصوبات شورای شهر است، اینکه از چه راه‌هایی بتواند از طریق صرفه‌جویی درآمد کسب کند. شهرداری کرمانشاه جزو شهرداری‌هایی است که در کشور به‌ر حال به درآمدهای پایداری دست پیدا کرده، در یک سال گذشته خیلی از شهرداری‌های کشور با مشکل مواجه شدند، اما کرمانشاه کمتر با مشکل مواجه شده‌است.

نورجیرا: اما در مورد سالی که گذشت... شما در سال گذشته چه اقداماتی در زمینه نوآوری و شکوفایی داشتید که در سطح استان

هم اثر گذار بوده باشد؟

صارمی: کارهایی که با ارسال در سطح شهر انجام شد، به‌گونه‌ای بود که رضایت عمومی مردم نسبت به شهرداری حاصل شد. در بخش‌های مختلف عمرانی ترافیکی فضای سبز این بحث شکوفایی و نوآوری وجود داشت، یعنی بیشتر در این عرصه می‌توان کارهای فراوانی انجام داد. مثلا سیستم‌های کنترل هوشمند ترافیک کرمانشاه راه‌اندازی شد، سیستم نظارت تصویری در سال ۸۷ راه‌اندازی شد، در سیستم‌هایی مثل سیستم‌های کشتارگاه، مسائل بهداشتی با اقدامات نوآورانه بسیاری انجام شد. همه اینها در راستای بحث نوآوری و شکوفایی بود که در سالی انجام شد که به‌ر حال سال رکود بود. در بحث مسکن هم سال چندان خوبی نبود... با این حال ما تنها شهری بودیم که صدور پروانمون ۷۰ درصد رشد داشت.

نورجیرا: در زمینه کارشناس و نیروهای انسانی چطور؟

صارمی: ما فقط توانستیم ۳۵۰ نفر از نیروهای قدیمی را بازنشسته کنیم تا نیروهای جدید جایگزینشان بشوند... از نظر پرسنلی باید ابتدا ظرف یکی دو سه سال، ورود نیرو به شهرداری محدود شود، چون شهرداری بیش از توان خودش نیرو دارد، یعنی ابتدا شهرداری باید یک مجموعه کم نیرو و پرتوان برای حرکت باشد، بعد از آن توقع نوآوری داشته باشیم. الان شهرداری به جای پر نیرو و دارای تحصیلات پایین و توان کم برای حرکت است. ما در تلاشیم تا کمی تعدیل نیرو داشته باشیم؛ فکر می‌کنم تعدیل ۳۰۰ نیرو در یک سال عدد قابل توجهی باشد.

نورجیرا: کلام آخر

صارمی: امیدوارم که این مملکت امام زمان (عج) با مدیریت خوب همه مدیران کشور به سمتی برود که در تمامی مباحث به نتایج رضایت بخش و امیدوار کننده‌ای برسیم و همیشه سربلند و استوار باشیم.

نورجیرا: راه کارهای شما برای اصلاح الگوی مصرف در حوزه عمرانی چیست؟

تابش فر: آنچه که باید گفت قدری سخت و مبهم است، ولی در نهایت می‌توانم به یک کلمه اکتفا کنم؛ «صرفه‌جویی» یا بهتر بگویم «مصرف مناسب»

اول باید ببینیم آیا واقعا می‌شود فرهنگ صرفه‌جویی را در جامعه با توصیه‌های اخلاقی ممکن کنیم؟ یا به راهکارهای دیگری هم روی بیاوریم. قدر مسلم این است که رفتار یک جامعه‌ای که مصرف‌گرایی برایش عادی شده، یک دفعه و با سرعت زیاد، تبدیل به رفتار صرفه‌جویانه و ملزم به استفاده از یک الگوی مصرف مناسب نمی‌شود، قطعاً این مسئله نیاز به اتخاذ سیاست‌ها و برنامه‌های جامع فرهنگی و اقتصادی و مدیریتی با در نظر گرفتن عنصر زمان دارد.

تغییر الگوی مصرف در جامعه صرفا با استفاده از ابزار تبلیغات و فرهنگ ممکن و میسر نمی‌شود، بلکه از ابزارهای دیگر هم باید توأمان استفاده بکنیم. من در این رابطه می‌توانم با چند پیشنهاد مدیریتی، از جمله مدیریت هوشمند در تمام سطوح ساختاری در شهرداری‌ها، چه در حوزه عمرانی و چه در حوزه جاری، به‌جای مدیریت روزمره‌ای که در شهرداری‌ها حاکم است این را بتوانیم جایگزین کنیم.

دکتر تابش فر
مدیرکل امور شهرداری‌های
وزارت کشور

بعد از آن ما باید در این راستا، برویم به سمت پیاده کردن این الگو و به این مهم اولویت دهیم که مدیریت هزینه را باید ساماندهی کنیم، چرا؟ چون ما در ساختار و الگوی مدیریت

ما در سال ۸۸ می‌بایست مدیریت هزینه‌ای را در اولویت مدیریت‌های دیگر در ساختار شهرداری‌ها قرار بدهیم.

شهرداری هیچ‌گاه توجه به مدیریت هزینه نداشتیم، در نتیجه در راستای فرمایشات مقام معظم رهبری و اینکه ما در سال ۸۸ بتوانیم مدیریت هزینه‌ای را در اولویت مدیریت‌های دیگر در ساختار شهرداری‌ها قرار بدهیم.

این یعنی اینکه رفتار هزینه‌ایمان باید تغییر پیدا کند و رفتار و ادبیات عملکردمان نیز پیشرفت کند. همانطور که در ابتدای صحبت‌ها اشاره کردم چه در بخش عمرانی و چه در بخش جاری رفتار و ادبیات عملکردمان به‌گونه‌ای باید ترسیم شود که ما دقیقاً با آمار و ارقام بفهمیم نسبت به قیمت تمام شده چقدر صرفه‌جویی کردیم.

البته این بدان معنا نیست که ما مصرف مناسب را فراموش کرده باشیم یا خدای ناکرده کیفیت پروژه‌ها مان را نادیده بگیریم؛ اما آنچه که مسلم است و آنچه که مدنظر ماست این است که ما در نهایت با مدیریت هوشمند و مدیریت هزینه‌ای بتوانیم به سمتی برویم که با بهترین کیفیت و کم‌ترین زمان و کم‌ترین قیمت بهترین عملکرد و یا خدماتی که می‌خواهیم ارائه بدهیم را بتوانیم بدست آوریم.

تجربیا ممکن است در مورد مدیریت هوشمند بیشتر توضیح دهید؟

تابش‌فر: مدیریت هوشمند در تمام ابعاد می‌تواند معنا پیدا کند، این هوشمندی به این معناست که مثلاً ما در گذشته سعی می‌کردیم با اتفاقاتی که برایمان در چرخه انجام رخ می‌داد کنار بیاییم؛ در صورتی که برای یک الگوی مصرف مناسب ما باید هوشمندانه قبل از آنکه شروع به کاری بکنیم در ابعاد مختلف بررسی‌هایی را انجام بدهیم و چه در موقعیت زمانی، چه در موقعیت مکانی و چه در موقعیت هزینه‌ای، بتوانیم همه ابعاد آن را مطالعه کنیم و بعد نسبت به آن اقداماتی را انجام دهیم.

تجربیا پیشنهاد شما در همین زمینه چیست؟

تابش‌فر: در واقع من می‌توانم اینطور خدمت شما عرض کنم که در راستای فرمایشات مقام معظم رهبری که تاکید فرمودند که سال، سال صرفه‌جویی باشد، این خودش می‌تواند خط‌کشی باشد برای رفتار ما در راستای مسائلی از جمله اینکه ما مدیریت هزینه‌ای را و مدیریت هزینه را در شهرداری‌ها مدنظر قرار بدهیم و آن می‌تواند ما را نسبت به خیلی از هزینه‌هایی که در گذشته ما راحت از کنارشان رد می‌شدیم، به قول معروف یه مقداری بیدار

کند. ما هزینه‌های مازاد در شهرداری‌ها زیاد داریم باید به حساب این مدیریت هزینه جایگزین شود.

هزینه‌های بی‌هوده نکنیم هزینه‌های مازاد بر اقداماتی که نیاز داریم نکنیم، برای مثال همین روشنایی میدانی... بعضی از مواقع وارد شهرهایی می‌شویم و می‌بینیم در طول روز هم چراغ‌ها روشن است. اینها را می‌توان با تغییر دادن یا بکار گرفتن بعضی از تکنولوژی‌ها به حداقل برسانیم. ما امسال را بر همین مبنای اصلاح الگوی مصرف باید بدانیم، یعنی این اصلاح الگوی مصرف را در تمام ابعاد باید مرتباً هم در ذهن بیاوریم و مرتباً بگوییم و مرتباً هم روی کار کنیم تا بتوانیم با آمار و ارقام اثبات کنیم که اول در هر ماه نسبت به ماه گذشته چقدر صرفه‌جویی کردیم، بعد هر ۳ ماه نسبت به ۳ ماه قبل، بعد هر ۶ ماه نسبت به سنوات گذشته و در نهایت در پایان سال ما باید با یک عدد مناسب نسبت به سنوات گذشته دریابیم که چه درصدی مصرف داشته‌ایم و چه درصدی را صرفه‌جویی کرده‌ایم و آن را بتوانیم برای خودمان به صورت عادت در آوریم.

همان‌طور که من در صدر گفتار هم به آن اشاره داشتم این نیاز به یک تغییر ادبیات رفتاری دارد با عنصر زمان ما یک زمانی را باید بگذاریم و نسبت به سنوات گذشته این زمان را بتوانیم ملاک قرار دهیم تا بتوانیم آن چیزی را که دولت مردان ما و مدیران کلان کشور از جمله مقام معظم رهبری دغدغه‌اش را دارند ما بتوانیم انشا... جامع عمل بپوشانیم.

آنچه که مدنظر ماست این است که ما در نهایت با مدیریت هوشمند و مدیریت هزینه‌ای بتوانیم به سمتی برویم که با بهترین کیفیت و کم‌ترین زمان و کم‌ترین قیمت، بهترین عملکرد و یا خدماتی که می‌خواهیم ارائه بدهیم را بتوانیم بدست آوریم.

تجربیا شما خودتان معیاری را مشخص می‌کنید؟ یعنی برای شهرداری‌ها هم از خط‌کش معیار استفاده می‌کنید یا آنها خودشان باید روشی ترسیم کنند؟

تابش‌فر: ببینید ما هم به‌عنوان ستاد در وزارت کشور داریم روی این مطلب کار می‌کنیم، هم خود شهرداری‌ها باید کار کنند... در نتیجه هر دو باید در کنار هم به صورتی روی این مطلب کار کنند که ضمن اینکه به کارها آسیبی نرسد، به سمتی برویم که انشا... بعد از یک بازه زمانی کوتاه مدت ما بتوانیم انشا... این الگو را در جامعه مدیریت شهری جایگزین کنیم.

تجربیا یعنی شهرداری‌ها باید خودشان پاسخ‌گو باشند؟
تابش‌فر: ببینید... ما روی این به‌عنوان ستاد کار خواهیم کرد و به‌گونه‌ای هم رفتار خواهد شد که انشا... هم بتوانیم آموزش‌های لازم را بدهیم و هم بتوانیم روی پیشنهاداتی که از سطح ستاد ارائه می‌شود کار کنیم و به‌صورتی در بیاوریم که بتوانیم به سایر نقاط کشور هم ارائه بدهیم.

نزداریا طرح جامع شهرداری‌ها که قبلا تدوین شده، نسبت به طرح مطروحه اصلاح‌الگوی مصرف تغییر می‌کند یا نه؟
تابش فر: در خود طرح‌های قبلی هم صرف‌جویی ملاک عمل بود... یعنی درست است که امسال سال اصلاح‌الگوی مصرف است، ولی تمام رفتار ما در رابطه با مسائل نسبت به سنوات گذشته خیلی تغییر پیدا کرده، یعنی الان مدت‌ها است که روی این مسئله کار می‌شود تا ما بتوانیم به سمتی حرکت کنیم که با کمترین هزینه‌های بیشتر بهترین کار را ارائه بدهیم، چه در بحث خدمات شهری چه در بحث پروژه‌های عمرانی...

نزداریا به هزینه‌های پروژه‌ها اشاره کردید... اینجا این سوال مطرح می‌شود که آیا مشخص است که برای پروژه‌ها چقدر هزینه می‌شود؟
تابش فر: در این مورد یک راه این است که قبل از این که ما پروژه‌ای را شروع کنیم باید هم حجم ریالی مشخص باشد و هم حجم متر آن و هم حجم منابعی که باید برای آن منظور بشود مشخص شود. نقشه‌ها مان باید آماده شود... اینها قبل از انجام باید آماده شود، مطالعه شود، قیمت تمام شده این کاملاً مشخص شود، بعد ما این پروژه را شروع کنیم. عرض کردم سه تا عنصر زمان، هزینه و پیشرفت پروژه یعنی در نهایت روی این سه بعد نسبت به زمان تعیین شده که برای آن پروژه تعیین شده کاملاً مطالعه شود در پایان هم زمان هم پیشرفت و هم قیمت انجام شده یا آن هزینه‌های انجام شده کاملاً مشخص و مشخص می‌شود که آیا این هزینه‌ها همان هزینه‌ای بوده که از قبل مطالعه شده یا مازاد هزینه داشته.

نزداریا هزینه پروژه‌ها با پروژه‌های قبلی مقایسه می‌شود یا نه؟
تابش فر: قطعاً همینطور هست... شما وقتی همه ابعاد را در نظر می‌گیرید قطعاً نسبت به پروژه‌های قبلی که در گذشته انجام شده هم دقت نظر خواهید داشت و بالاخره به تجربه‌های پیشین اهمیت می‌دهید. تجربه‌هایی که نشان داده که این پروژه می‌تواند مثلاً در زمان کمتر و با هزینه کمتری انجام شود.

نزداریا پس نظر شما این است که برای هر فردی یک پیوست اقتصادی در نظر بگیریم که هم هزینه‌ها هم زمان در آن مشخص شود؟
تابش فر: بله کاملاً... این می‌تواند یک روند طبیعی منطقی باشد برای اینکه ما بتوانیم هزینه‌ها را به کنترل خودمان در بیاوریم.

نزداریا کلام آخر؟
تابش فر: مجدداً در پایان صحبت‌ها تأکید می‌کنم که مدیریت هزینه چه در بخش عمران و چه در بخش جاری باید ملاک و مدنظر شهرداری باشد که این خود یک نوع درآمد خوبی می‌تواند برای شهرداری‌ها ایجاد کند. توصیه‌ام بر این است که انشالله... به سمتی برویم که برای مصرف همه چیز الگو و استاندارد داشته باشیم و این الگو و استاندارد نهادینه و پایدار باشد.

نزداریا به نظر می‌رسد بحران اقتصادی امروز جهان تنها به دلیل رشد مصرف‌گرایی ظهور کرده... حال از خود مقوله مصرف شروع می‌کنیم... نظر شما در این مورد چیست؟

لطیفی: به عقیده من خود مقوله مصرف یکی از ارکان سه ضلعی علم اقتصاد است. در واقع ما به تولید و توزیع و مصرف در کشورمان نیاز داریم، سه مقوله‌ای که با هم ارتباط تنگاتنگی دارند. خوشبختانه امسال به عنوان سال اصلاح‌الگوی مصرف نام گرفته است. تمام سازمان‌ها دولتی و خصوصی ما باید بتوانند شرایطی را فراهم بکنند که با استعانت از مقام معظم رهبری شرایطی به وجود بیاید که ما در مصارف شخصی و دولتی، مصارفی که در بعد اقتصادی در سطح کلان صورت می‌گیرد بتوانیم صرفه‌جویی را اعمال کنیم تا از پرت منابع جلوگیری شود. ما در کشورمان چندین سال است که این بحث را داریم که باید یک نظامی را طراحی کنیم در ارتباط با الگوی تولید، الگوی توزیع و الگوی مصرف.

فرض کنیم در زمینه تولید مثلاً بحث انرژی همین که اخیراً لامپ‌های کم مصرف دولتی آمده یارانه برای تولید آن داده شد تا در اختیار مردم قرار بگیرد که به نوعی بستر سازی شود برای یک توزیع مناسب و در قالب الگوی توزیع و همینطور الگوی مصرفمان. اگر بخواهیم از بعد جامعه‌شناسی به این قضیه نگاه کنیم بعضی وقتها مردم با هزینه‌ای که انجام می‌دهند و با مصرفی که می‌کنند تصورشان این است که می‌توانند نوعی پرستیژ اجتماعی کسب کنند. این را شاید یکی از جامعه‌شناسان فرانسوی به نام برزیو تأکید دارد که می‌گوید افراد و گروه‌ها سعی می‌کنند با کالایی که می‌خرند به نوعی بتوانند پایگاه اجتماعی یا منزلت اجتماعی خاصی را به دست بیاورند، ولی ما نیاز داریم مخصوصاً جامعه ما که شدیداً جامعه مصرفی شده است و به نوعی مصرف‌زده است به ویژه گروه‌هایی که از نظر اقتصادی، از نظر سطح درآمدی در سطوحی بالای درآمدی قرار می‌گیرند باید به نوعی بتوانند از این الگوی مصرف تبعیت بکنند و در واقع کشور ما بتواند هزینه‌های مصرفی خود را کاهش دهد و این هزینه‌های مصرفی به سمت هزینه‌های سرمایه‌ای گرایش پیدا کند که هم بتواند سطح تولید کل را بالا ببرد و هم ضریب اشتغال را در جامعه افزایش دهد.

مقوله مصرف یکی از ارکان سه ضلعی علم اقتصاد است. تمام سازمان‌های دولتی و خصوصی ما باید بتوانند شرایطی را فراهم بکنند که با استعانت از مقام معظم رهبری شرایطی به وجود بیاید که ما در مصارف شخصی و دولتی، مصارفی که در بعد اقتصادی در سطح کلان صورت می‌گیرد، صرفه‌جویی را اعمال کنیم.

نزداریا به نظر شما در شهرداری‌ها چگونه می‌توان الگوی مصرف را رعایت کرد؟

لطیفی: مستحضر هستید که بیش از ۷۰٪ جمعیت کشور ما جمعیتی هستند که در شهرها زندگی می‌کنند اما هنوز آن

دکتر لطیفی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

دکتر آتش زور
عضو شورای اسلامی شهر قم

زیرساخت‌های لازم برای آنها به وجود نیامده است. به طور مثال قطع و وصل برق خیابان‌ها که از طریق سیستم‌های هوشمند سر یک ساعتی با تاریک شدن هوا چراغ‌های معابر روشن بشود و با یک درصد مشخص از روشنایی هوا چراغ‌ها خاموش بشود. حتی نیازی نباشد که از طریق یک دستگاه، سوئیچی باز و بسته شود سیستم هوشمند امروزه روی بسترهای شهری روی این قضیه تأکید و پافشاری می‌کند. اینها از زیرساخت‌های مدرن شهرنشینی هستند. یا بحث الگوهای مصرف انرژی در شهر... فرض کنید مکان‌یابی جایگاه‌ها، استفاده از مواردی که می‌تواند دوباره تولید بشوند، در واقع همان بحثی که در قضیه بازیافت داریم، شما می‌دانید که در شهر تهران چیزی نزدیک به ۱۰۰ تا ۱۵۰ میلیون دلار ما می‌توانیم در سال از طلای کثیف یا از همان زباله، بازیافت انجام دهیم و پول در بیاوریم؟ ولی متأسفانه ظرفیتی که در حال حاضر داریم کمتر از ۵٪ است! یعنی حتی نتوانسته‌ایم به درصد بالایی برسیم!

خیلی از شهرهای دیگر باز به همین صورت است، الان در خیلی از شهرهای شمالیمان مشکل دفع زباله را داریم، زباله‌ای که می‌تواند به نوعی بازیافت شود. این یعنی کار جدی‌ای ما در زمینه مدیریت شهری در ارتباط با الگوی مصرف انجام ندادیم. بیشتر شهرها مکان‌های مصرفی بوده است حتی دیدگاه‌های هم که نسبت به شهرها وجود داشته با این نگاه بوده که شهرها مکان‌های مصرفی هستند، بازارهای مکاری هستند که فقط پاسخ‌گوی نیازهای مصرفی جامعه هستند. در صورتی که شهر علاوه بر اینکه یک بازار مصرف است، یک بازار تولید هم هست که به این جنبه آن کمتر توجه شده است؛ یعنی شهر را یک نظام توزیع دیده‌ایم و به دنبال آن یک نظام مصرف و بازار مکاری فرض کرده‌ایم که گروه‌های مثلا اقتصادی ما بتوانند از این مکان‌های اقتصادی بیشتر پول بدست آورند.

ولی در مدیریت شهری اولین کاری که در زمینه نظام شهرداری‌هایمان می‌توانیم انجام دهیم یک طبقه‌بندی شهری است، مترای جمعیت به حساب حجم سرمایه‌گذاری که فرض کنید شهرداری با یک سقف جمعیتی چه وضعیتی داشته باشند؟ مثلا تا زیر ۵۰ هزار نفر از ۵۰ تا ۲۰۰ هزار نفر از ۲۰۰ تا ۱ میلیون نفر به بالا که برای هر کدام الگوی خاصی طراحی شود.

حتی می‌دانید که در خیلی از شهرهای جهان مثل لندن، استفاده از وسایل نقلیه عمومی در ساعات مختلف قیمت‌های متفاوتی دارد. یعنی براساس قیمت‌های متفاوت و براساس گروه‌های اجتماعی، طوری مدیریت هزینه شده است که بتواند مصرف را کنترل کند و مصرف بهینه باشد، ولی ما متأسفانه چنین معیارها و ابزار داریم.

ما حتی آب شهری که با هزینه خیلی بالایی تصفیه می‌شود را عملا برای شستشوی ماشین و خیلی از کارهای بی‌ارزشی استفاده می‌کنیم که برای آنها یارانه می‌دهیم، ولی چون الگوی درستی نداریم نتوانسته‌ایم کاری انجام دهیم.

ما در حال حاضر برای تصفیه آب شهری هزینه‌ای گزاف

می‌پردازیم؛ در حالی که می‌توانیم این هزینه را برای تولید آب‌های معدنی با قیمت خیلی پایین یا حتی رایگان به خیلی از گروه‌های اجتماعی بدهیم و آن هزینه‌ای که آنقدر در سطح بالا برای تصفیه آب مصرف می‌شود را برای بهسازی لوله‌های آبرسانی که در شهرهای ما در حال از بین رفتن است و یا سیستم فاضلاب شهری استفاده کنیم. ما متأسفانه از نبود یک برنامه جامع و دراز مدت در تمام حوزه‌های شهری رنج می‌بریم و در مدیریت شهری، بیشتر یک مدیریت سلیقه‌ای اعمال می‌کنیم.

یک مدیر می‌آید و طبق سلیقه‌اش که با یک سری اهداف علمی هماهنگ شده است کارهای مفیدی انجام می‌دهد، اما در دوره دیگر شخص دیگری آمده و آن کار را رها می‌کند و سراغ سلیقه خود می‌رود... یعنی یک برنامه‌ای نیست که اگر من مدیر شهری آدمم بینم کجای کار هستم و کار را از کجا باید ادامه دهم و به کجا برسانم و نفر بعدی که می‌آید کار را از کجا در دست بگیرد و ادامه دهد... به همین دلیل خیلی از کارهایی که انجام می‌دهیم کارهای تعجیلی و کارهای احساسی است و بیشتر وقت‌ها کارهایی که انجام می‌دهیم برای مطرح شدن خودمان است نه اهداف سازمانی.

شهریار یعنی منظورمان این است که اهداف ۲۰ ساله را شهرداری‌ها را رعایت نکرده‌اند؟

شهر علاوه بر اینکه یک بازار مصرف است، یک بازار تولید هم هست که به این جنبه آن کمتر توجه شده است.

لطیفی: اصلا نبوده که رعایت بشود! یعنی اصلا طرح ۲۰ ساله وجود خارجی نداشته است... بیشتر به صورت یه چیز کلی در جاهایی مطرح شده. ما در نظام شهرداریمان در ایران اصلا هیچگونه طرح مدونی نداریم، ما فقط یک طرح کاربری داشتیم در سال ۷۵ به صورت خیلی کلی توسط وزارت مسکن اعمال شده که اصلا ارتباطی با شهرداری‌ها نداشته... تهران به جز یک دوره ۷ یا ۸ ساله که قبل از انقلاب یک طرحی به صورت ناشیانه شکل گرفت و ادامه پیدا کرد، بعد از انقلاب عملا علی‌رغم یکی دو تا طرح تهیه شده، هیچ طرحی نهایی و اجرایی نشده است و بعد اجرایی به خودش نگرفته. آخرین طرحی هم که در واقع تصویب شده است هنوز به مرحله اجرا در نیامده است. حتی طرح‌های تفصیلی که برای تهران هم داریم به صورت موضوعی و موضعی عمل می‌شود، آن هم نه برای همه جای شهر برای فضاهای که حالت بحرانی دارد. پس نشان می‌دهد که ما اگر بخواهیم به الگوی مصرفمان بعد علمی بدهیم در چند بعد مختلف باید روی این قضیه کار کنیم.

شهریار به نظر شما مدیریت واحد شهری نگرش و شیوه مثبتی است یا جای بحث دارد؟

لطیفی: مدیریت واحد شهری یک مدیریتی است که در واقع اکثر صاحب نظران و کارشناسان بر روی آن تاکید دارند و می‌دانید که در سند برنامه سوم و چهارم به مدیریت واحد شهری تاکید شده که تمام فعالیت‌هایی که به نوعی در حوزه شهری قرار می‌گیرند به شهرداری واگذاری شوند. ولی من همیشه در بحث‌ها این را مطرح کرده‌ام که باید برای شهرداری هم ظرفیت‌سازی داشته باشیم، اگر ما آمدیم و تمام این وظایف را به شهرداری واگذار کردیم، آیا شهرداری از نظر حقوق از نظر عرفی و از نظر سازمانی توانایی پذیرش این مسئولیت را دارد؟ آیا با توجه به شرایط قومی با توجه به شرایط فرهنگی که ما داریم، اگر این مسئولیت واگذار شود، مسائلی دیگری را ایجاد نمی‌کند؟ باید بر روی آن کار کارشناسی صورت پذیرد، امکان سنجی شود... به صورت پایلوت در یک یا دو شهر به اجرا در بیاید و نتایج ارزیابی شود و در سطح ملی بتواند اجرایی شود.

ژورابریا به نظر شما مدیریت واحد شهری در الگوی مصرف هم می‌تواند تاثیری داشته باشد؟

لطیفی: طبیعتاً، ما یک حالت زنجیره‌ای داریم یک تئوری هست به نام تئوری پروانه‌ای، یعنی در چین اگر پروانه‌ای پر بزند، شما حتی تاثیر آن را در شهرهای ایران هم می‌توانید ببینید. یعنی در نظام امروز نظام جهانی که ما در آن بسر می‌بریم، تمام عوامل با هم در ارتباط هستند، نمی‌توانیم تفکر جزیره‌ای داشته باشیم یعنی همه را در قالب یک واحد می‌توانیم ببینیم. می‌گویند دیکته نوشته نمره‌اش ۲۰ است، هر کاری که می‌خواهد انجام شود نیاز دارد به یک نوع آزمون و خطا، به یک سری هزینه‌ها که پرداخت شود تا بتوانیم به آن شرایط واقعی و اصلی برسیم و به هدفمان دسترسی پیدا کنیم. حتی من یک طرحی در رابطه با الگوی مصرف پیشنهاد داده بودم که ما باید از مدارسمان شروع بکنیم. یعنی در آموزش‌های مدرسه از ابتدایی تا دبیرستان و برای معلمان دوره‌های آموزش گذاشته شود تا در زمینه الگوی مصرف چه کارهایی انجام دهند. یک مثال ساده می‌زنم کشور ما یک کشور کم آب است... شما اگر کتاب‌های ابتدایی را تحلیل محتوا کنید می‌بینید که از آب و آبشار و دریاچه و دریا بیشتر صحبت شده است. به نوعی حس مصرف کردن در فرزندانمان را ایجاد می‌کنیم و به مصرف‌گرایی تشویقشان می‌کنیم، به جای اینکه داستان‌ها و حکایت‌هایی در زمینه صرفه‌جویی در آب را داشته باشیم. فقط آب نیست؛ در خیلی

در نظام امروز نظام جهانی که ما در آن بسر می‌بریم، تمام عوامل با هم در ارتباط هستند، نمی‌توانیم تفکر جزیره‌ای داشته باشیم یعنی همه را در قالب یک واحد می‌توانیم ببینیم.

از حوزه‌های دیگر نسل جوان ما را مشاهده کنید فقط علاقه دارد که مصرف‌کننده باشد، در واقع فکر می‌کند که با مصرف هویت پیدا

می‌کند و هیچ آموزشی در این رابطه ندیده است. ما در این حوزه‌ها برای نسل جوان هیچ کار خاصی انجام نداده‌ایم و ما بیشتر در این زمینه مقصر هستیم.

ژورابریا در واقع شما معتقدید که مدیریت واحد شهری باید از ابتدا آموزش داده شود؟

لطیفی: آموزش زیربنای این شرایطی است که می‌تواند به وجود بیاید. مثالی می‌زنم؛ یک موقع ژاپنی‌ها می‌خواستند روحیه

برای اصلاح الگوی مصرف باید از مدارسمان شروع کنیم

ملی‌گرایی را تقویت کنند که برای این کار در کتاب‌های ابتدایی داستان‌هایی در ارتباط با تاریخ ملی کشورشان گذاشتند و سعی کردند در لغت یک داستان‌هایی را خیالی درست کنند که روی محصل‌هایشان اثر مثبت بگذارند.

ژورابریا یعنی ما حالا حالاها نباید منتظر مدیریت واحد شهری باشیم؟! یعنی حدود ۱۵ تا ۲۰ سال باید منتظر بمانیم؟

لطیفی: اگر بخواهیم به صورت علمی به این موضوع نگاه کنیم دقیقاً همینطور است! چون باید آن بسترسازی صورت بگیرد. مثال دیگری می‌زنم، مثلاً در یک شهر کوچک یا متوسط که روابط فAMILI و روابط خانوادگی خیلی گسترده است، اگر ما مدیریت واحد شهری داشته باشیم اعضای که در آن شهر زندگی می‌کنند، چه بلایی سر شهر خواهند آورد؟ خواه و ناخواه تمام روابط روی آن عملکردها و زدوبندهایشان اثر خواهد گذاشت. ما جامعه‌ای نیستیم که فکر کنیم چارچوب‌های رفتاری‌مان براساس موازین صد در صد قانونی است روابط فAMILI، روابط قومی و روابط عشیره‌ای دقیقاً اثرگذار است، شما اگر یک تحقیقی در مورد شهرهای ایران بکنید دقیقاً این حالت‌ها را به چشم می‌بینید.

ژورابریا یعنی ما مشکل قانونی داریم؟

لطیفی: خیر ما مشکل رویه‌ای داریم... در واقع ما می‌بایست بینیم ارکان سازمان کارمان به چه صورتی است؟ در آخر برای همه شما آرزوی سلامتی می‌کنم و امیدوارم روزی برسد که ما از این مرحله عبور کنیم و الگوی صحیح مصرف که دغدغه مقام معظم رهبری نیز هست در جامعه ما نهادینه و فراگیر شده باشد.

ژورابریا باب گفتگو را از مبحثی آغاز می‌کنیم که در آغاز سال نو مورد دستور مقام معظم رهبری قرار گرفت و پیرو آن سال ۸۸ با عنوان سال اصلاح الگوی مصرف نامگذاری شد که به جهت فعل و انفعالات بازار جهانی، عنوان خردمندانه‌ای است.

آتش‌زر: بله... همانطور که مردم شریف ایران در جریان فرمایشات مقام معظم رهبری در سخنرانی نوروزیشان هستند. دولت لایحه‌ای را به مجلس ارائه داد به نام هدفمند کردن یارانه‌ها، یکی

از بحث‌های اساسی کشور بعد از انقلاب که معمولاً همه مسئولین هم در نيل به آن اصرار می‌ورزیدند، حذف تدریجی یارانه‌ها و واقعی شدن قیمت کالا و خدمات و عامل‌های انرژی است. در همین راستا دولت این لایحه را به مجلس ارائه کرد، منتهی نمایندگان محترم مجلس به دلیل مسائل مختلفی که موجود است و احتمال می‌دهند که این لایحه در خیلی از شئون تاثیر منفی بر مردم بوجود آورد، کمی در تصمیم‌گیری مردد بوده و همچنان در حال بررسی هستند. منتهی بیانات مقام معظم رهبری در پیام سخنرانی نوروزیشان در مشهد مقدس به‌همه نشان داد که بالاخره ما باید به طرف هدفی حرکت کنیم، الگوی مصرفی را معرفی کنیم و مصرف را بهینه‌سازی نماییم و از هدر رفتن انرژی و منابع جلوگیری کنیم. این اتفاق ایجاد نمی‌شود مگر با عظم ملی در مردم و مسئولین و نظام و عظم ملی هم به دنبال آن باید اجرایی شود.

بر اساس اصل ۴۴ اکثر تصدی‌هایی که دولت در حال حاضر در اختیار دارد باید معقولاته به مردم واگذار شود و خدماتی مانند برق و آب و... که هم اکنون از سوی دولت ارائه می‌شود، اگر واقعا به بخش خصوصی واگذار شود و دقیق‌تر عمل شود به اعتقاد من هزینه‌ها را خیلی کاهش می‌دهد. هم اکنون برقی که دولت با ۷۰٪ یارانه می‌فروشد، ۳۰٪ را مردم و ۷۰٪ را دولت پرداخت می‌کنند و دولت قیمتی را محاسبه کرده و اعلام می‌کند، چه بسا این برق اگر به وسیله بخش خصوصی تامین بشود، خیلی از هزینه‌ها کاهش می‌یابد.

دولت اگر بخواهد به بخش خصوصی یارانه پرداخت کند، باید از نصف یارانه‌ای که الان خودش پرداخت می‌کند کمتر باشد، به همین خاطر برای معرفی الگوی مصرف مناسب ابتدا باید به دنبال حذف یارانه‌ها و به دنبال آن حذف رانت در جامعه باشیم و بطور کلی موضوع یارانه‌ها در دنیا تعریف شده است. مثلا در حمل و نقل عمومی تمامی کشورهای دنیا یارانه پرداخت می‌شود، اما در رابطه با مسائل دیگر مانند برق و آب و انرژی یارانه نمی‌دهند، مگر اینکه در برخی موارد مثل آب آشامیدنی که دولت‌ها یارانه پرداخت می‌کنند.

به همین خاطر به نظر من بهترین راه این است که لایحه‌هدفمند شدن یارانه‌ها پس از بررسی دقیق در مجلس به تصویب برسد و دولت موظف شود که این لایحه را انشالله عاقلانه اجرایی کند و بدین ترتیب الگوی مصرف هم خود به خود تعریف می‌شود. منتهی وقتی مقام معظم رهبری این مطلب را فرمودند همه مسئولین باید در حوزه کاری خودشان وارد این بحث شوند. مثلا در حال حاضر دولت بنزین را برای ماشین‌های دولتی ۴۰۰ تومان کرده که سال قبل هم اجرایی شد، چرخ دولت هم چرخید هیچ مشکلی هم ایجاد نشد، اما در مصرف بنزین تغییرات فاحشی ایجاد شد، به دلیل اینکه دیگر بنزین ۱۰۰ تومان نبود و برای ادارات دولتی به قیمت ۴۰۰ تومان تمام می‌شد بدین ترتیب دولت با این قانون بسوی مصرف بهینه‌رفت.

اگر این نگرش در کل جامعه با تانی و با درایت تسری داده

شود مطمئنا اثرات خود را نشان خواهد داد. ما نیز باید در شوراهای شهر و شهرداری‌ها الگوی مصرفی را برای خودمان تعریف کنیم و در نهایت اینکه ما مسئول تامین فضاهای سبز مردم هستیم و این فضاهای سبز باید استاندارد شود.

شورایا در همین بحث فضای سبز چطور می‌توان دستور مقام معظم رهبری را عملی کرد؟

آتش‌ز: ما باید سعی کنیم سرانه فضای سبز را در شهرها به ۱۵ متر افزایش دهیم و این یک استاندارد جهانی است. الگوی مصرف در این حوزه این نیست که ما بیاییم به جای ۱۵ متر ۱۰

الگوی مصرف در تامین فضای سبز این معنی را پیدا می‌کند که ما باید تعریفی کنیم که با کمترین مصرف آب و انرژی بیشترین تغییر را ایجاد کنیم

متر تعریف کنیم، الگوی مصرف در تامین فضای سبز این معنی را پیدا می‌کند که ما باید تعریفی کنیم که با کمترین مصرف آب و انرژی بیشترین تغییر را ایجاد کنیم و این یک کار شدنی است. هم اینک به دلیل اینکه ساخت آبراه‌ها امری خیلی پرهزینه محسوب نمی‌شود و بعضی موارد شهرداری‌ها سهامدار شرکت‌های آب و فاضلاب هستند، این هزینه‌ها خیلی دقیق حساب نمی‌شود.

به نظر من یکی از ارگان‌هایی که می‌تواند الگوی مصرف بهینه در مصرف آب تعریف کند، خود شهرداری‌ها هستند که باید با استفاده از تکنولوژی و فناوری روز از آبیاری قطره‌ای یا موارد دیگر مصرف آب را به حداقل برسانند.

شورایا در مورد استفاده از انرژی‌ها در شهرداری‌ها چطور؟
آتش‌ز: بله... اتفاقا یکی از مطالب مهمی که در مورد اصلاح الگوی مصرف در شهرداری‌ها می‌توان اشاره کرد، استفاده از انرژی‌ها است... چه به‌صورت انرژی برق در بوستان‌ها و موارد مختلف ساختمان‌های خود و چه در معابر که از انرژی برق استفاده می‌کند. مدیران و مسئولین باید در این زمینه به تدابیری بیاندیشند که الگوی مصرف را رعایت کنند. برای مثال بینید، ما از یک متر مکعب آب برای آبیاری ۲ تا ۱۰ متر فضای سبز استفاده می‌کنیم. با تدبیر بیشتر می‌توان از این یک متر مکعب آب استفاده بهینه می‌کنیم و ۳۰ متر را آبیاری می‌کنیم، این نشان می‌دهد که اگر ما در این امر دقت لازم را مبذول بداریم، می‌توانیم نظر مقام معظم رهبری و مسئولان عالی نظام را تامین کنیم.

بر همین اساس ما و همکارانمان در شورای اسلامی‌شهر قم پس از شنیدن پیام آقا جلسه‌ای را در همین هفته ترتیب دادیم و راهکارهای لازم و ابداعی خود را به بحث و بررسی گذاشتیم تا خودمان شروع کننده این راه باشیم. وظیفه ما ارائه خدمات به مردم است و از دولت و یا نهادهای دیگر خدمات می‌گیریم، بدین جهت

ما می‌توانیم در گرفتن خدمات و ارائه آن به مردم صرفه‌جویی کنیم. ما می‌توانیم به شهروندان در مصرف بهینه اعم از انرژی یا مسائل دیگر کمک کنیم. به نظر من در حال حاضر مهم‌ترین چیز همان مسئله یارانه‌ها است، ما قبلاً هم با این مسائل درگیر بودیم.

یکی از مهمترین مسائلی که در کشور ما مطرح است و مردم زیاد به آن دقت نمی‌کنند، پرداخت یارانه به اصناف است. نمی‌دانم که آیا این موضوع در تهران هم اتفاق افتاده یا نه. من به شخصه در شهرهای کوچک هم دیده‌ام که برای پخت نان آزاد، دولت آرد ۴۰۰ تومانی می‌دهد و نانواها با آن خوب و با کیفیت می‌پزند و مردم هم از این استقبال کرده‌اند، در حالیکه نان پخته شده با آرد یارانه‌ای کیلویی ۷ تومان، نان بدون کیفیت است و نصف آن دور ریز شده و برخی موارد هم خدای ناکرده سر از گاوداری‌ها و جاهای دیگر در می‌آورد.

ما منابع ملی را اینطوری هدر می‌دهیم، بدین جهت دولت مکلف است هم در مسئله نان که به نظر من که یکی از حساسترین موارد در پرداخت یارانه‌ها است و هم در حذف سوبسیت‌ها و یارانه‌ها در حامل‌های انرژی که شاید در یک پروسه ۳ ساله امکانپذیر باشد، درایت بیشتری به خرج دهد. اما به نظر من در نان یک پرسه ۳ ساله شاید امکانپذیر نباشد یک مقدار دقت عمل بیشتر و تانی بیشتر لازم دارد. انشاءالله دولت بتواند با حذف یارانه‌ها و یا به قول خودش هدفمند کردن یارانه‌ها بتواند الگوی مصرف مناسب را تعریف کند.

نظر شما به نظر شما ارتباط بین صرفه‌جویی و بهره‌وری چگونه تعریف می‌شود؟

فخیمی: نگاهی به مقوله مدیریتی مطرح شده در کتب و اسناد علمی مرتبط به علم مدیریت، مکرراً سخن از واژه‌ای بنام «بهره‌وری» را در ذهن خواننده و محقق متبادر می‌سازد. اصولاً در تعاریف مدیریت مهم‌ترین وظیفه مدیر را دستیابی به «فزونی» لحاظ و تبیین نموده‌اند. فزونی در تولید، فزونی در ارائه خدمت و فزونی در هر چه که عنوان مدیریت با آن همراه است و عجین. اما نگاه تک بعدی به فزونی قطعاً چاره‌ساز بر بحث مدیریت نخواهد بود. آنچه حائز توجه و اهمیت است افزایش با رویکرد کاهش هزینه است.

اجازه دهید بحث را به شیوه دیگری مطرح کنیم. اگر بهره‌وری را نسبت متناظر ستاده به داده بدانیم.

یعنی ستاده = بهره‌وری هر چقدر صورت کسر افزایش یابد یا مخرج کسر کاهش پیدا کند دستیابی به بهره‌وری بالاتر خواهد بود. موضوعی که در کشورهای توسعه یافته از ذهنیت به عینیت بدل شده و در کشورهای در حال توسعه افتان و خیزان، گاه با شتاب و زمانی به تانی رو به گسترش است.

شاید رفتار اجتماعی ما ایرانیان از خانواده تا محیط کار به شکلی سامان یافته که چندان توجهی به نسبت ستاده به داده نداشته‌ایم. همان موضوعی که الگوی مصرف شهروندان جامعه ایرانی را مستوجب اصلاح و باز تعریف می‌نماید.

نظر شما این بی‌توجهی چه پیامدهایی داشته و دارد؟

فخیمی: تجلی این بی‌توجهی به منابع علیرغم تأکیدات دینی و مذهبی ما در عمده عرصه‌ها قابل ملاحظه است استفاده از آب شرب شهری برای شستشوی خودرو و اماکن، آمار بالای دور ریز نان، استفاده بی‌رویه از سوخت، مدیریت ناکارآمد منابع انسانی و بسیاری موارد دیگر که اندکی توجه و تبیین‌الگویی مناسب برای درست مصرف کردن می‌تواند ثروت عظیمی را که با بی‌توجهی از کف نسل حاضر و نسل‌های آینده به در می‌رود به گونه‌ای پس‌انداز نماید.

اما فراموش نکنیم دستیابی به الگوی مصرف صحیح و تدوین چاره‌جوی مناسب برای آن بی‌تردید ضرورت کار فرهنگی را در عرصه‌مدیریتی متجلی می‌نماید.

عنایت به این نکته بایسته است که برخی مقولات متاسفانه اساساً الگوی خانوارها فاقد هرگونه الگوی مصرفی مشخص هستند. چه حتی به ضمیمه بنده یک الگوی بد مصرفی، قابل اصلاح و مطالعه است، اما نبود الگو معضل دیگری است که مصرف بی‌برنامه و بی‌رویه و البته بدون برنامه را به دنبال دارد که این امر پرداختن به موضوع را کمی مشکل می‌سازد، زیرا قدم اول قطعاً شناسایی الگوست.

نظر شما آیا الگویی در ارتباط با مصرف - هر مصرفی - وجود دارد یا خیر؟

فخیمی: سوال خوبی است... اینکه الگوی درست چیست؟ و چه راهکارهایی برای اصلاح آن الگو وجود دارد؟ و دهها سوال دیگر هم در این زمینه مطرح است... اما باید گفت به هر تقدیر اصلاح الگوی مصرف ضرورت اجتناب‌ناپذیر است. این اصلاح باید از خانواده‌ها آغاز و جامعه شهری تسری یابد. بی‌تردید جامعه شهری بی‌پروا تر در مصرف‌اند، البته در مصرف بی‌برنامه و بدون الگو یا الگوی وارداتی و لذا نگاه ویژه به جامعه شهری و مدیریت سناریوهای گوناگون مصرف و عدم اتکا صرف به داشته‌ها و منابع،

دستیابی به الگوی مصرف صحیح و تدوین چاره‌جوی مناسب برای آن بی‌تردید ضرورت کار فرهنگی را در عرصه مدیریتی متجلی می‌نماید. اصلاح الگوی مصرف ضرورت اجتناب‌ناپذیر است.

ثروت قابل توجهی را به کشور اعاده می‌نماید شاید شعار هوشمندانه و مکرر صرفه‌جویی کم‌مصرف کردن نیست درست مصرف کردن است تأکید کارشناسی باشد بر تبعیت از یک الگوی منطقی به کار بردن منابع لذا برنامه‌ریزی تولید و مصرف، سازمان‌دهی عوامل تولید و حتی کنترل تولید و مصرف و دیگر موضوعات مدیریتی در بحث تولید و مصرف از موضوعاتی است که نباید در ذهن برنامه‌ریزان اجرایی و البته فرهنگی مغفول بماند. امید است با شناخت مسئله و تدوین راه کارهای مناسب بتوانیم گام‌های بلندی را در تحقق شعار الگوی اصلاح الگوی مصرف و بدل ساختن آن به شعوری ماندگار رقم زنیم.

دکتر فرهاد فخیمی
استاد دانشگاه